

dne, ko bomo odтворili vrata v hišo, ki bodi dom naših otrok, njih zavetišče in vzgojevališče.

S tem je utemeljena potreba takega konvikta in odstranjeni dvomljivi ugovori. Nastane samo vprašanje, kakó nam je postopati, da si postavimo tak najlepši spomenik očetovske ljubezni do svojih otrok in požrtvovalnosti svoje poleg vseh pičlih dohodkov in drugih izdatkov. Resnično: treba je požrtvovalnosti in sicer največje požrtvovalnosti. Svetujemo, da se naj vsak učitelj, vsaka učiteljica zaveže, da mesečno plača kak znesek svojemu nadučitelju, kateri potem ob polletji ali koncem leta odpošlje ta denar blagajniku v Ljubljano. Takó ne bo nihče zaradi tega trpel, a koncem leta bomo imeli lepo vsoto in prepričali se bomo lahko, kje je šola, kje in kateri so učitelji, ki so v tem letu največ žrtvovali za naš konvikt. Prosimo, naj nam naznanijo tovariši, kje se bodo uvaževale te naše besede in kje so se ustanovile take — recimo — hranilnice. Priobčiti hočemo njih imena v svojem listu, da takó vzbudimo nekako tekmovanje.

Starejši naši tovariši, kateri so z velikimi stroški že vzgojili svoje otroke, ti nam morajo sedaj še posebno priskočiti na pomoč. Naj nikdar ne mislijo, da ni treba dati beliča izpod palca, ker so oskrbeli svojo rodbino. Ravno zató, ker nimajo več teh stroškov, lahko darujejo mnogo več v pomoč svojim tovarišem. Hvaležnost jim bodi naše plačilo.

Delajmo! — Z delom dosežemo vse!

Najbrže, da mi ne ućakamo onega zgoraj omenjenega dneva, a saj je za nami rod, kateri naj uživa na naših mestih lepše dneve trudapolnega življenja! Kar storimo, storimo le nekaj, dela ne zmanjka nikdar. Bog ve, kaj si bodo še izmislili naši potomci. A vse misli naj bodo zdrave in pametne!

Ustavoznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

C.

Viteški redi in odlikovanja.

(Dalje.)

Viteške rede delimo v duhovne in posvetne. Posvetne viteške rede so ustanovili vladarji, da odlikujejo z njimi zaslužne možé.

Duhovna viteška reda sta:

1. „**Nemški viteški red**“, katerega so ustanovili kot bratovščino bremski trgovci v Jeruzalemu. V tretji križarski vojski je pri

obleganji trdnjave Akon Friderik Švabski povzdignil bratovščino v viteški red leta 1190. Redovniki nosijo bel plašč s črnim križem na prsih. Po izgubi svetih dežel se je preselil red najprej v Benetke, potem pa na Prusko. Za reformacije je pristopilo mnogo redovnikov lutrovi veri, katoličanstvu zvesti redovniki pa so se preselili v Avstrijo. V zadnjih stoletjih so večkrat prestrojili nemški red, kateri ima sedaj v nekaterih krajih (na Kranjskem n. pr. v Črnomlju, Metliki, Podzemelju, Semiču in Vinici, na spodnjem Štajerskem v Veliki Nedelji, Ormožu, Središči, Sv. Miklavžu pri Ormožu in Sv. Tomažu pri Veliki Nedelji) dušno pastirstvo, v obče pa prostovoljno zdravstveno službo v vojni. Veliki mojster nemškemu viteškemu redu je sedaj nadvojvoda Evgen.

2. „Neodvisni red svetega Janeza ali malteški red“ so ustanovili v Jeruzalemu laški trgovci iz mesta Amalfi. Branil je krščanske božjepotnike in se vojskoval zoper mohamedance. Redovniki imajo črn plašč z belim križem na prsih. Ko so bili kristjani izgubili svete dežele, preselil se je red na otok Ciper, pozneje pa na Rodos in početkom novega veka na otok Malto. Napoleon I. je vzel vitezom l. 1798. otok Malto. Malteški red je sedaj v Avstriji in je prevzel l. 1875. prostovoljno zdravstveno službo na železnicah v slučaju vojne. Malteški red ima tudi svoj hospic v Jeruzalemu.

Posvetni viteški redi so:

„Red zlatega runa“, katerega je ustanovil vojvoda burgundski Filip III. Dobri l. 1430. v mestu Brügge, ko se je v tretjič oženil z Izabelo, hčerjo portugalskega kralja Jovana I. Zlato runo nas spominja pravljice o Jazonu in Argonavtih, ki so se vozili v Kolhido in tam z veliko nevarnostjo vzeli zlato runo. Red zlatega runa je imel ščititi cerkev. Po smrti cesarja Karola V. so se združile burgundske dežele s Špansko, in odslej so bili španski kralji veliki mojstri tega reda, ki je bil najvišje odlikovanje na Španskem. V španski nasledstveni vojski je dobil cesar Karol VI. špansko Nizozemsko in za se zahteval dostojanstvo velikega mojstra. Tako je postal red zlatega runa najvišji avstrijski red. Imejitelj in suverén tega reda je Nj. c. in kr. apostolsko Veličanstvo cesar Franc Jožef I. Redov. znak, na katerem visi zlato runo, ima napis „Pretium laborum non vile.“

„C. kr. vojaški red Marije Terezije“ je ustanovila cesarica Marija Terezija v sedemletni vojski v spomin slavne zmage pri Kolinu dné 18. rožnika 1757. l. v priznanje posebne vojaške hrabrosti. To je najvišji avstrijski vojaški red. Po pravilih ima pravico do tega reda vsak častnik za izvanredno pogumno dejanje, katero je izvršil iz prostovoljnega notranjega nagiba. Tudi častniki inozemskih držav morejo dobiti ta red. Veliki mojster je cesar. Red se deli v veliki križ, komanderski križ in viteški križ. Vitezi tega reda dobé dedinsko plem-

stvo in tudi določeno pokojnino. Udove s tem redom odlikovanih častnikov imajo polovico dotične pokojnine.

Marije Terezije reda znak je zlat, belo emeliran križ z napisom „Fortitudini“ (za hrabrost) in ima na zadnji strani črke M. T. F. (Maria Theresia et Franciscus). Triprogasti trak je v sredi bel, na straneh rdeč. Vitez tega reda je bil n. pr. slavni naš rojak Čehovin.

„Kraljevi ogerski red sv. Štefana“ je bil ustanovljen po cesarici in kraljici Mariji Tereziji 5. vel. travna l. 1764. v čast sv. Štefanu, prvemu kralju ogerskemu. Število viteзов je omejeno na 100. Red se deli v veliki križ, komanderski križ in mali križ. Veliki mojster je cesar Franc Jožef I. Redov znak je zeleno emeliran križ z napisom „Publicum meritorum praemium“ in s črkama M. T. Red visi na zelenem traku z rdečo progo v sredi.

„Avstrijski-cesarski Leopoldov red“ je ustanovil cesar Franc I. 8. prosinca l. 1808. Red se deli v veliki križ, komanderski križ in viteški križ. Veliki mojster je cesar. Redov znak je s cesarsko krono pokrit osemosti rdeče emeliran zlat križ z belim robom in napisom „Integritati et merito“ in s črkami F. J. A. (Franciscus Imperator Austriae). Na zadnji strani je geslo „Opes regum corda subditorum“. Trak je rdeč z belim robom.

„Avstrijski-cesarski red železne krone“. Red je ustanovil Napoleon I. v Italiji l. 1805., ko se je dal venčati z lombardsko železno krono. „Železna krona“ se imenuje, ker je bajet ozki železni obroč na njej izdelan iz žreblja od Kristovega križa. Leta 1814., ko je bil Napoleon premagan, odpravili so red železne krone. Avstrijski cesar Franc I. pa je 12. svečana l. 1816. zopet ustanovil red kot odlikovanje za civilne in vojaške osebe. Red železne krone se deli v tri vrste. Vitezi I. vrste postanejo ob enem pravi tajni svétniki, vitezi II. in III. vrste pa dobé le včasih plemstvo. Redov znak kaže železno krono pod avstrijskim dvoglavim orlom in visi na rumenem traku z višnjevim robom.

„Cesarski-avstrijski Franc Jožefov red“ je ustanovil cesar Franc Jožef I. dné 2. grudna l. 1849. v priznanje posebne zvestobe in zaslug v vojski in miru. Red se deli v veliki križ, komturni križ in viteški križ. Redov znak je rdeče emeliran zlat križ s črkama F. J. na okroglem, belem srednjem polju. Tudi ima s črkama V. U. (viribus unitis) naznačeno cesarjevo geslo. Nad križem je cesarska krona. S tem redom odlikovani ga nosijo na rdečem traku.

„Red zvezdnega križa“ je ustanovila cesarica Eleonora, cesarja Leopolda I. mati, 18. kimovca l. 1668. Ta red je najvišje odlikovanje za gospé visokega plemstva. Podeljuje ga cesarica, zaščitnica pa je kaka nadvojvodinja. Pravico do tega reda imajo omožene plemenite katoliške gospé, katere se bavijo z deli krščanske ljubezni in

strežejo bolnikom v bolnišnicah. Redov znak ima napis „Salus et gloria“ in se nosi na črno-svilnatem traku na levi rami.

„Častno znamenje za umetnost in vednost“ (literis et artibus) je ustanovil cesar Franc Jožef I. l. 1887. v priznanje posebnih zaslug za umetnost in vednost.

Poleg imenovanih odlikovanj je še ustanovil cesar Franc Jožef I. ta odlikovanja: „Vojaški zaslužni križec“ za častnike in njim jednake vojaške osebe, „zlato in srebrno svetinjo za hrabrost“ za vojake (izvzemši častnike) in „zlato in srebrni križec za zasluge“ (s krono ali brez krone) za civilne osebe (včasih tudi dobé to odlikovanje vojaki), „zlato svetinjo“ s cesarskim geslom „propiis meritis“, „vojno svetinjo“ z l. 1873. in „duhovni vojaški zaslužni križec“, „propiis meritis“ je ustanovil za vojaške duhovnike cesar Franc I. Nadalje še omenimo „svetinjo tirolske deželne brambe“ in „Salvatorjevo svetinjo“ mesta Dunaja.

(Dalje prih.)

Martin in Jera.

(J. Ravnikar.)

Predgovor.

(Dalje.)

Vnjej nam kaže vzorno mater, ki je steber rodbine, v kateri on vidi najprikladnejše mesto za нравstveno obnovitev človeštva, kar je izrečno povdarjal v svojem prejšnjem spisu: „Die Abendstunde eines Einsiedlers“, v katerem piše: „Hišni odnošaji človeštva so prvi in najodličnejši odnošaji narave. Zatorej si ti, hiša očetova, temelj vsakemu čistemu in naravnemu obrazovanju človeštva. Očetova hiša, si šola pravosti in države!“ — Poleg Jere opisuje nam Pestalozzi Martina (Lienharda) kot človeka slabega, ali vendar še rahlo čutečega in nepokvarjenega srca. On prizadeva mnogo skrbí dobri in skrbni ženi radi svoje nagnjenosti do pijače; no, ona ume še v pravem času vzdigniti ga iz duševne zaspanosti ter ga dovesti na pot kreposti. V ostalem je Martin vzgledna ličnost v povesti. Iz tega se vidi, da je Pestalozzi srečo rodbine — in po tem srečo vsega človeštva pričakoval bolj od častitih mater, kakor pa od očetov. To misel razvija on vstrajno in dosledno tudi v ostalih svojih spisih.

Kakor deluje požrtvovalno in s pravo ljubeznijo v svoji družini Jera, tako ravnata v bližnjem društvenem krogu, namreč v občini, predstojnik Matej (vlastelin Arner) in župnik Jakob (Ernst). Tudi njiju „srci sta na mestu“, ki bijeta za blagor naroda, kateri jima je izročen